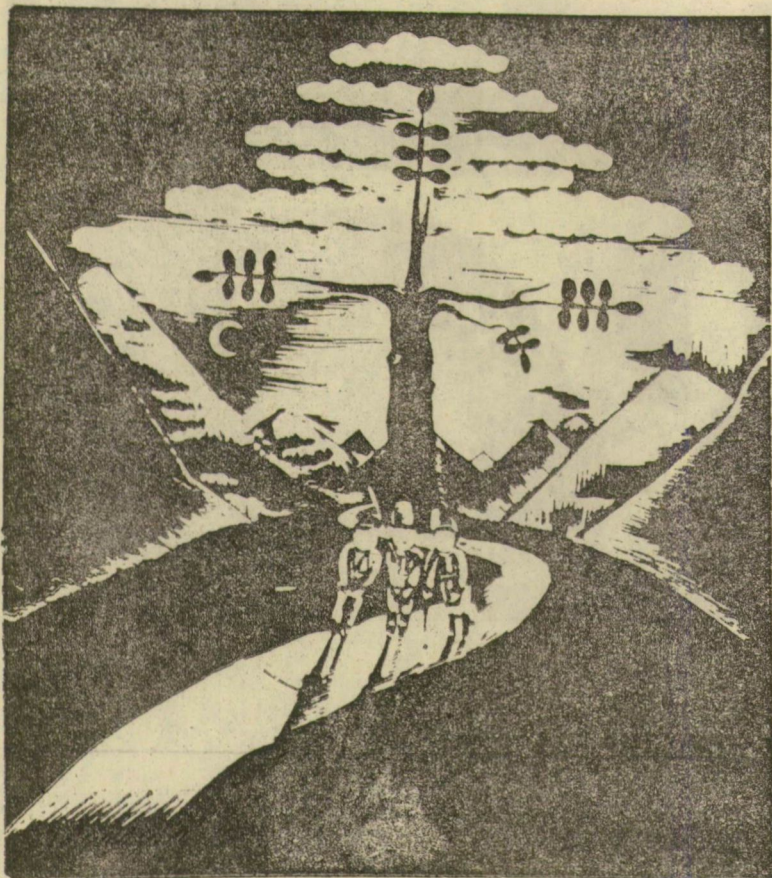

Buday György

Három árva

Horváth
Dezso

NÉPMŰVÉSZEK

Mint művésztűk, olyan egyszerűek. Nem is hallottam még, hogy magukat művészek mondanák. Ezzel a szóval — csak meztől használva — a magyarban rájáratás, pózolás is együtt jár. Ha azt akarjuk, hogy jelenlése ne hajoljon idegen szék alá, karónak odaítjük a tövéhez, hogy nagy művész vagy igazi művész. Népművész szavunk mellé nem kell karó.

Legtöbbje már öreg. Pontosan: megöregszik, mire erről az oldalról észrevesszük. Ha megszólalnak, majdnem elfelejtünk lélegzetet venni csudálásuk közben. A visszafojtott lélegzet után mindig sóhajtás tör föl belőlünk: elmennek, nemsokára. Lesz-e tudományuknak folytatója? Úgy el tudunk rágódni ezen a gondolatban, akár egy számológép. Sorba rakunk minden érvet és mondjuk rögtön az ítéletet. Más kor a mienk, más a levégője is. Fonók és tollfosztók nincsenek. A meséket, szép dalokat és cifra táncokat pótló szórakozást beleközpontosították a televízióba meg a rádióba.

Az elektronikus agyak nyelvét nem tanultam, nem tudhatom, beléjük lehet-e adagolni ezt az egy szót: hajszálcsovesség. Aki ezt nem ismeri, eső utáni első pirkadatkor búbanatba csavarodhatna, hogy kipusztló a világ, mert kiszáradnak a rögök. Más a cserepes virág és más a virágos mező. Naponként kell öntözünk az egyiket, de a másik alatt nem látszik fölülről nézve a vízek járása. Ha pedig nem látjuk, elhisszük inkább, hogy a népművészetnek nincsenek közlekedő edényei. A mi gyökerünk szakadhatott ki ebből a talajból, azért nem érezzük az áramlást.

Bejöttek néhányan városunk szívébe a minap. Dobogóra ütek, föl-fölálltak, csikófejes citerák zengésén, madárhangú furulya szólásán, mesébe foglalt tanyai álmok irókázott mondatain hozták a hírt, hogy vannak még.

Jó szél kezd megint feszíteni népművészetünk vitorláit. Érdeklődő közönsége több van, mint a jók látatlanban gondolnák. Jó lenne ebbe a szélbe belekapaszkodnunk. Kálmány Lajos igyekezetét lenne jó föltámasztani. Egész életét arra tette föl, hogy Szeged néprajzát kutassa. Ha összegyűlt egy kötetre való, sie-tett kiadni. Hadd tudja meg más is, mi terem ezen a vidéken! Mi csak beszélünk népművészetünkről. Bemutattuk néha teremőit is, de csak illusztrációknak. Tom-bác János, korunk legnagyobb mesemondó egyénisége ismertebb lett ötperces, nem is annyira órá jellemző katonatörténetével, mint tündérszép meséivel. Mert hosszúabbak, mint egy illusztráció. Elnéműve van pedig. Meséinek

zöme szerencsére már dossziékban várja a kiadást, de régóta várja, és nem tudni még most sem, meddig kell várnia.

Vannak megyék, ahol kötetet áldoztak népművészeknek. Írtak róluk, lefényképezték őket. Ennyit legalább meg kellene tennünk. De ez csak olyan, mintha irodalomtörténészek írnak egy kis tanulmányt, Arany Jánosról például. Ho van az a tanulmány az Epilógustól, a Tolditól, hát még a teljes Arany Jánostól? Szekeres András minden faszobrára, a gölöncsérek mostani fazekai, a „pátfolvai” dalok Kardos István szájáról lejegyezve, tancaik leírva, a mindsenti öreg kubikos föltűnést keltő alkotásai — de elkelne ez a kötet! Emberi portréjukhoz oda kellene illeszteni ilyen apróságokat is, hogy Gyenge Mátyás 86 éves korában egy elárvult szót nem szól arról, hogy ő még eljárja a lippentyűset is, meg a forgót is. Azzal dicsekszik inkább, hogy biciklil jár, saját két kezével dolgozza szőlejét. Maga nyitja, metszi és kapálja. És nincsen, még most sincsen orvos ismerőse! A borát is megissza, de régóta minden évben eltesz egy hordóval.

Ha valamelyikünk meg találna halni az idén, ne menjen borért a szomszédba a másik. Eljönnek minálunk a torba az emberek, szükség lehet rá. Ha Szent Istvánig megmaradunk, megkezdjük azért a tavalyelőtti.

A szóbeliség fórumai valóban eltűnőben vannak. Gondoskodnunk kellene más terjedési lehetőségről. Nem attól tartok én, hogy a mi generációnkban magva szakad a nép művészetének, attól inkább, hogy a névsorokat évről évre ki kell igazítanunk. Legtöbbször nem is tudjuk pontosan, mit visznek magukkal. Mérni sem tudjuk, mennyivel lettünk szegényebbek.

Múzeumaink példás igyekezettel gyűjtenek. De műveket inkább, nem egyéniségeket. A múzeumok dicsérendő célja, hogy megmaradjanak az értékek. En olyan kikötőre gondolnék, ahonnan tovább is mennek a hajók. Ahonnan látszik az is, milyen egy népművész.

Jó lenne természetesen elevenen is többször megmutatni őket a közönségnek. Talán egyenként is. Az meg különösen jó lenne, ha hivatalos elismerésekkel is támogatnánk igazi művésztűket, rangjához illően. Vannak néhányan, akik közül nem válogatnunk kellene, méltó helyen inkább egymás mellé állítani őket. Ha művészet a népművészet, a művészeknek szánt díjakból is adhatnánk nekik. Az az egyetlen, a népművészet mestere, olyan ritkán adódik, hogy nem tudja megvárni valamennyi.

ISMÉT A MARGITSZIGET

Hányszor korbácsolódott már fel a „Sziget—Szeged”-vita; hányszor kellett már szót emelni a Szegedi Szabadtéri Játékok rangjának megvédéséért a budapesti Margitszigettel meg más nyári pódiumokkal szemben!

Es most megint kezdődik elől a régi nóta... Mint azt a Hétfői Hírek legutóbbi száma közli: az idei nyáron — július végén — ismét előbb lép a Margitsziget szabadtéri színpadára az Állami Népi Együttes, többször is bemutatva jubileumi műsorát, az Ecseri lakodalmast, amely összeállítás a szegedi fesztivál idei évadjának ugyancsak többször színre kerülő záródarabja.

Ugyanúgy lesz tehát most is, mint a korábbi években, amikor a vendégül meghívott szovjet balettegyütteseket léptették fel a Margitszigeten a szegedi szereplésük előtt, vagy mint tavaly, amikor a Magyar Néphadsereg művészegyüttese vállalt ilyen „előszereplést” Szegedtől nem is olyan messze — Kiskunfélegyházán.

A műsorbeosztói koncepció tehát változatlan. Ennek megfelelően változatlan a panasz is: döntessék el végre, hogy Szeged — Szeged, a szegedi fesztivál — szegedi fesztivál, s hogy itt csak olyan csoportok és szólisták léphetnek fel, amelyek és akik nem láthatók-hallhatók, lehetőleg más hazai pódiumokon az adott szezonban.

Különböznél mi kelthetné fel a közönség nagyobb érdeklődését, mi adná meg a Dóm téri esték igazi — és sajnos így rendszeresen megtört — varázsát...

PESTI SIKER

Ritkán olvasni olyan sokat és olyan sokfelé szegedi képzőművészről, mint mostanában a Pataki Ferencről. Négy más festő-meg szobrászművész társával együtt a Műcsarnok kamaratermében mutatkozott be a fiatal szegedi festő, s készítette véleménymondásra kéttucatnyi képével a pesti lapok kritikusaikat. Igaz, volt aki munkáinak egy részét „utánérzőknek” mondta, de a bírálóknaál jóval többen vannak a dicsérő szavak.

Összintén örülünk Pataki Ferenc sikerének, s neki is meg több más itt élő pályatársának is azt kívánjuk, hogy legalább félig ilyen hangos sajtóvisszhangot váltsanak ki akkor is, ha nem „odafönt”, hanem csak „idelent” vállalkoznak önálló vagy társas kiállítás rendezésére...

A. L.

Újságír: 1970. szeptember 7. A Legfelsőbb Bíróság, az orvosszakértők véleménye után, elutasította P. I. fellebbezését, és jóváhagyta a megyei bíróság 1969. november 20-án kihirdetett halálós ítéletét.

1970. október 5. Az Elnöki Tanács elutasítja a kegyelmi kérvényt.

1970. október 8. Reggel 6 órakor az ítéletet végrehajtották.

Egy ember ül és néz. Maga elé bámul csukott szemekkel a semmibe. A színek: ibolya, pasztellkrém, nagy sárga mező, égszínkék. Egy ember csukott szemekkel néz maga elé. Minden a legnagyobb rendben. Az évek beráncszották tekintetét. Feláll, megtapogatja a karját.

Tizenhat évvel ezelőtt valahol megölte egy fiatalasszonyt. Tíz mély vágással ejtett seb volt a torkán. Tárgyalás: 195... július. A Legfelsőbb Bíróság életfogytiglani szabadságvesztésre ítélte a férfit, majd később tizenöt évre változtatták a büntetést.

Egy ember csukott szemekkel néz. Vörös a keze. Már tizenhat év óta. Eldurvultak a színek: vörvörös és vérfekete. Minden a legnagyobb rendben van. 196... március. Feláll és elindul. Idegen világ.

196... november. Egy asszonyt és tizenkét éves gyermekét lakásán agyonverve találják a szomszédok. A gyilkos mindig visszatér a tett színhelyére. Ő is visszament. Tárgyalás: 196... november.

Egy ember a vádlottak padján ül, és csukott szemekkel néz maga elé. A színek káprázataiból a fekete tölti be a tárgyalótermet. Egy embernek vörös a keze. Friss vér van a kezén. Nézi, nadrágjához törli. A vér beivódott pórusai közé. Tekintete rácsot vetít a fakó falra. Feláll, megtapogatja a csipőjét. Most már minden a legnagyobb rendben van.

Tárgyalás: tompa mondatok. A tenyerek izzadva simulnak egymáshoz. Ujjak kapaszkodnak. A napfény megvilág az örök pisztolytáskáján. Végtelen spirális rajzol egy kéz a levegőbe. Piano. A szomszédban nyúlzó szalagfűrés. Diszleteket pakolnak teherautóra a színház előtt.

Bagaméry
László

JEGYZŐKÖNYV

Egy ember csukott szemekkel ül, hamuszürke homlokát néha végigsimítja véres kezével. A szürke és a vörös barnára festi a feketeséget.

Egy ember csukott szemekkel ül a vádlottak padján. A vádirat tizenhat évvel ezelőtti történeteket is felelevenít. A borzalmak emlékek visszatérnek egy pillanatra. Kezét megtörli egy zsebkendőben, és a zsebkendő csupa vér.

Régen volt. Talán tavaly, vagy már egy évtized is elmúlt. A térdén lyukas a nadrág, s ahogy nézi, mindig nagyobb és nagyobb lesz a rés. Már a csupasz térdéi is látszanak. Aztán jön egy lány, és rátaaszítja kezét a szakadásra. Fiatal szerető. Pénz.

Lelőnek egy galambot. A szürke tollon piros szalag. Ünnepe ebédre készülnek a falusi házban. Egy ember bölcsőben dajkálja agyrémeit. Fiatal szerető. Pénz. Sárga szalmán fekete vér. fekete késen fehér a nyelv. Levelet visz a postás. Pálinkabűzös köteleket fonnak az asszonyok.

Egy ember nézi véres kezét. Az évek már beráncszották életét. 196... március. Feláll és elindul. Becsapódik mögötte a nagy rozsdás kapu. Új világ, idegen emberek.

Alig telik el öt hónap, egy asszonyt és egy kislányt meggyilkolnak. Az asszony arca felismerhetetlen. A színek: vörös, fekete és kék. A földön egy gyermek holtteste. Arca pizzaszával letakarva, testén szőnyeg és ágyterítő.

Dél előtt 10 óra. Szünet. Csörren a lánc, kattan a zár a csuklón. A folyosón susorognak. Emberek fonják a pálinkabűzös köteleket. Fekete ruhában, fehérarcú asszony.

— A gyilkosság előtt még hazajött, és azt mondta, rövidesen börtönbe kerülök. Készült ez már előre az újabb ölésre.

— Milyen büntetést érdemel?
— Kötelek!
— Remélem, felkötik.
— Halál rá!
— Nem volt ez normális.
— Nincs ennek semmi baja.
— Már az elsőnél fel kellett volna akasztani.

— Maga miért gyászol?
— Hát, én vagyok a feleség. Így szoktam jární. Van nekem mit gyászolnom. Az egész életem. Ha ez még egyszer kiszabadul, legyilkolja az egész falut.

Zörren a bilincs. Egy ember megjelenik az ajtóban. Leül és nézi a padlót. Lába előtt egy pok szalad. Bakancsával utánanyúl, hogy eltapossa. A sötétbarna olajos padló visszatükröződik arcán. Keze tehetetlenül lóg. A pok elmenekült.

— Reccsen a szüette szék. Egy ember ül a vádlottak padján. S szinte nem is hallja, nem is érzékeli, mi történik körülötte.

Délután fél 4. Az emberek lábujjhegyen járnak, mintha templomban lennének. Disszonáns zörög a székek reccsenése. Mindannyian várják a megmészárlatlan szót.

Egy ember megjelenik az ajtóban. Kezén és lábán béklyó, arcából a vér eltűnt. Mintha meszeslavórban mosdott volna. Érti az ítéletet. Mégis reménykedik, hánha...

A tárgyalóteremben hallani az emberek szaggatott lélegzetét. Mindenki feláll. A másodpercek éveknél tűnnek.

— A Népköztársaság nevében a vádlottat különös kegyetlenséggel elkövetett, többrendbeli emberölésben találta bűnösnek a bíróság... ezért halálra ítéli.

Egy ember áll. Előre és hátra leng, mint az órainga. Nagyot nyel. Szorul valami a torkában. A káprázat színe a vörvörös és vérfekete. Az inggallér kötélként feszül a nyakán.

Most már minden rendjén van.

„ARANY-
ISKOLA”

A moszkvai Központi Testnevelési Főiskolán, 50 éves működése alatt, több mint 16 ezer testnevelőtanár és első osztályú edző végzett. Jelenleg 5 ezren tanulnak itt. A tudományos tanács előtt több mint 300-an vették meg kandidátusi disszertációjukat, az intézet neveltjei pedig a nyári és téli olimpiákon 44 arany-, 36 ezüst- és 27 bronzérmel szerezte.

Moszkvában, a Kazakov utcai öreg épületben találkoztak a sajtó képviselői olyan világszerte ismert sportolókkaál, akik ezen a főiskolán végeztek, vagy jelenleg itt tanulnak: Lev Jasin kapussal, Vlagyimir Kuc futóval, Igor Ter-Ovanyeszjan könnyűatlétával, Alekszandr Ivanyickij birkózóval, Irina Bodnyina és Alekszej Ulanov műkorcsolyázokkal. A szovjethatalom első éveiben a főiskola diákjai kezdeményező szerepet vállaltak a sportszervezetek létrehozásában, támogatták az ország honvédelmének megszervezését, a Vörös Hadsereg katonáinak kiképzését.

A főiskolának érdekes múzeuma van. Itt őrzik azokat a kesztyűket, amelyekkel Konsztantyin Gradoplov küzdött a szorítóban, azt a bambuszbotot, amellyel Nyikolaj Ozolin ugrott, a síleceket, amelyeken váltófutásban aranyérmet szerzett Pavel Kolcsin.

A közeljövőben új székhelyet kap a főiskola. Moszkva egyik zöldövezeti körzetében épül már a sportkombinát, amely a főiskola előadótérmei is otthonra találhatnak.